

ЗАСОБИ ВІДКРИТОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОСВІТНІХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Ефективною стратегією розвитку сучасної освіти в контексті реалізації принципів демократизації, доступності, інформатизації є популяризація і поширення відкритої освіти.

Відкриту освіту слід розуміти як систему, в якій реалізується процес отримання знань на основі принципів інформатизації, демократизації та інтеграції за допомоги новітніх інформаційно-комунікаційних технологій.

Основними засобами відкритої освіти є так звані «відкриті освітні ресурси» (*Open Educational Resources, OER*, вперше з'явилися, як проект Массачусетського технологічного інституту), тобто матеріали, які є доступними в Інтернеті (без контролю доступу), опублікованими з наданням права подальшого використання, представленими у відкритій формі. Засоби відкритої освіти, як правило, представлені підручниками, онлайн-курсами, тестами, мультимедіями, програмним забезпеченням та ін. Як бачимо, засоби відкритої освіти являють собою дидактичні матеріали, які можуть бути використані в умовах відкритого навчання.

Розвиток Відкритих Освітніх Ресурсів та їх використання приносить позитивні результати в декількох аспектах:

- Надають можливість універсального і вільного доступу до змісту з високою якістю. Завдяки прозорості ресурсів і можливості оцінювання та громадського обговорення, вчителі та учні мають шанс отримати вибірккову інформацію (у тому числі надану найкращими університетами світу).

- Знижують питомі витрати на освіту. Завдяки цифровій формі не вимагають від користувачів додаткових витрат за використання /доступ (за винятком фізичних носіїв).
- Значно скорочують час опрацювання освітніх програм та сприяють оновленню вже існуючих. Вони також компенсують дефіцити в навичках, пов'язані із розвитком передових ресурсів (наприклад, моделюванням, відтворенням досвіду, навчальними іграми).
- Сприяють багатоканальному переказу. Через свою мультимедійність залучають різні канали сприйняття, впливаючи на якість навчального процесу. Завдяки цьому процес навчання може бути також більш цікавим для учнів.
- Заохочують комунікацію між авторами/вчителями і співпрацю між споживачами та авторами (автори можуть краще і швидше реагувати на освітні потреби одержувачів).
- Є прекрасним інструментом для осіб, які самотійно вчаться протягом усього життя.

Згідно Кейптаунській Декларації (2008), саме відкриті освітні ресурси забезпечують подальшу ефективність відкритої освіти в умовах інформаційного суспільства. Розвиток і продуктивність відкритих ресурсів має забезпечити міжнародний рух з однойменною назвою – «відкриті освітні ресурси»[6].

Ефективною формою відкритих освітніх ресурсів є інституційний репозитарій (IP) — електронний архів відкритого доступу. Всесвітня мережа Інтернет дає можливість зробити доступними результати наукової роботи вчених з різних галузей науки у сучасному інформаційному полі всім, всюди та повсякчас. Бібліотеки вишів, як і всі бібліотеки світу, відкривають свої каталоги та інші ресурси для вільного користування усім зацікавленим.

Це стало можливо завдяки всесвітньому руху Open Acces. Відкритий доступ (ВД) до інформації забезпечується через журнали відкритого доступу та електронні репозитарії, які створюються в університетах, науково-дослідних установах, де окрім друкованих архівуються ще й недруковані статті.

Як відомо, основні принципи відкритого доступу до наукових знань сформульовані у наступних документах: Будапештська ініціатива «Відкритий доступ» (Budapest Open Access Initiative), прийнята Інститутом «Відкрите Суспільство»; Берлінська декларація про відкритий доступ до наукових та гуманітарних знань (Open Access to Knowledge in the Sciences and Humanities). Зокрема, основною тезою Будапештської ініціативи «Відкритий доступ» стало запрошення університетів, бібліотек, видавництв, фондів, учених приєднатися до відкритого доступу, зробити результати наукових досліджень відкритими для спільноти [9].

Важливим орієнтиром для університетів і бібліотек стали сформульовані Міжнародною федерацією бібліотечних асоціацій і установ (ІФЛА) загальні принципи, на яких базується ідеологія «Відкритого архіву». Серед них:

- консолідація у світовому масштабі архівів наукових матеріалів;
- вільний доступ до архівів (до метаданих);
- узгоджені інтерфейси архівів і постачальників інформації;
- простота використання.

Модель відкритого доступу стала у нагоді університетським бібліотекам, які в добу інформаційного суспільства очолюють систему організації і публікації науково-освітніх розробок, постають як відкритий дослідницький інститут, а сучасний веб-механізм гарантує до них швидкий і вільний доступ. Відкритий доступ не означає порушення авторських прав, оскільки узгоджується із законодавством.

Використання інституційного репозитарія дозволяє реалізовувати такі завдання: забезпечення відкритого доступу до публікацій - безкоштовний, швидкий, постійний, повнотекстовий в режимі он-лайн ; реалізація інтернет-

технології 2.0 як засобу активного формування контенту; акумуляція знань – накопичення та збереження результатів наукової діяльності за певною ознакою: за автором, дисципліною, науковою школою, інституцією; уніфікація та стандартизація форматів зберігання даних, використання програмного забезпечення з відкритим кодом; персоналізація робочого простору – зручність інтерфейсу та відслідкування внеску користувача; забезпечення навігації по контенту на основі категоризації – структурованість та логічне розміщення інформації; надання кількісної оцінки обсягу інформації як індикатор рівня розвитку – об’єктивне відображення результатів наукової діяльності.

Так, прикладом одного з вищезгаданих відкритих ресурсів є започатковані ЮНЕСКО в рамках названого руху протягом останнього десятиліття інноваційні університетські репозитарії: MIT Open Course Ware, Open Yale Courses, MERLOT, Notre Dame Open Course Ware, Open Learn та ін.

Подальша активізація руху відкритих освітніх ресурсів дозволить розв’язати низку актуальних для розвитку відкритої освіти завдань: забезпечити універсальний і вільний доступ до здобуття освіти високої якості; суттєво здешевити освітні послуги; значно заощадити часові й технологічні витрати у наданні освітніх послуг; оптимізувати навчальний процес з позицій збагачення його інформаційної компоненти; сприяти встановленню багатоканальних зв’язків між усіма суб’єктами навчального процесу; значно підвищити ефективність інформаційної освіти і освіти упродовж життя.

Таким чином, основними засобами відкритої освіти є «відкриті освітні ресурси», які можуть бути використані в умовах відкритого навчання. Саме відкриті освітні ресурси забезпечують подальшу ефективність відкритої освіти в умовах інформаційного суспільства. Відкриті Освітні Ресурси підтримують культуру участі: спільного навчання, творення, обміну і співпраці.

